

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-79.1-22>

УДК 821.161.2.09Луків

Яковенко Т.В.Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**«ПРИЙДУ НА СПОВІДЬ ДО ДНІПРА...»
(ХУДОЖНІЙ ВСЕСВІТ МИКОЛИ ЛУКОВА)**

Анотація. У статті аналізується вживання поетикальних засобів у поезії Миколи Лукова в аспекті її ідейно-тематичної багатогранності та унікального народно-поетичного художнього мислення поета. Відзначається афористичність і предметність поезики, милозвучність та лаконічність мовної фактури поезій автора. Видатний український поет, наш земляк – подолянин Микола Луків ввійшов у літературу на початку 70-х років і своєю поезикою дуже близький до поезики українського шістдесятництва. Як і українські шістдесятники, Микола Луків відзначається у своїй поезії філософською мудрістю і, сказати б навіть, вродженою святістю ставлення до моральних основ українського народу. Поетика Миколи Лукова значною мірою визначається його життям. Для нас, подолян, його поезія особливо близька, адже вона у своїй тематичній та образній суті є найсправдливішим відображенням найтонших емоцій та почувань людей нашого краю. Совість і справедливість – ось творче кредо поета. І тому з кожним роком його поезія стає все актуальнішою.

Ключові слова: поезика, фольклор, пісня, поезія, вірш.

Iakovenko Tetiana Communal Higher Education Institution
«Vinnytsia Humanities Pedagogical College»**«I WILL COME TO CONFESSION TO THE DNIEPER...»
(ART WORLD OF MYKOLA LUKOV)**

Summary. Mykola Lukiv is one of the most famous and written poets of modern Ukraine, author of thirty poetry books, laureate of many international and all-Ukrainian literary and artistic awards, Honored Artist of Ukraine, editor-in-chief of the Dnipro magazine for many years. His songs have become, in fact, folk, deeply rooted in the soil of our culture. Mykola Lukov's work is marked by an invisible but extremely profound pathos, which, combined with the considerable influence of folklore, distinguishes him from among his many contemporaries. The creativity of the writer at the scientific level is still little explored. The well-known work of Vladimir Chuiko is well known. Now Mykola Lukiv is Honored Artist of Ukraine, Academician of the Ukrainian Ecological Academy of Sciences, author of about thirty poetry collections. The article analyzes the use of poetic means in the poetry of Nikolai Lukov in the aspect of its ideological-thematic versatility and unique folk-poetic artistic thinking of the poet. The aphoristic and objectivity of poetics, the sympathy and conciseness of the linguistic texture of the poetry of the author are noted. A prominent Ukrainian poet, our fellow countryman, Mykola Lukiv, a peasant, entered the literature in the early 70's and is very close to the poetics of Ukrainian sixtieth in his poetics. Like the Ukrainian Sixties, Mykola Lukiv is distinguished in his poetry by the philosophical wisdom and, to say the least, by the innate holiness of the moral foundations of the Ukrainian people. Mykola Lukov's poetics is largely determined by his life. For us, Podolians, his poetry is especially close, because it is in its thematic and figurative essence is the truest reflection of the subtle emotions and feelings of people of our region. Conscience and justice are the poet's creative credo. That is why every year his poetry becomes more relevant. The nationwide recognition of Mykola Lukov's poetic work, which has become a folklore acquisition, their unprecedented popularity is the most eloquent testimony to the eternity of his poetry, because in the art world there is nothing stronger and more reliable than folk love.

Keywords: poetics, melodism, songs, poetry, poesy.

Постановка проблеми. Микола Луків – Один з найвідоміших і найпісненіших поетів сучасної України, автор тридцяти поетичних книжок, лауреат багатьох міжнародних та всеукраїнських літературно-мистецьких премій, заслужений діяч мистецтв України, багаторічний головний редактор журналу «Дніпро». Його пісенні твори стали, по суті, народними, глибоко вкорінилися в ґрунт нашої культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість письменника на науковому рівні поки що мало досліджена. Відома ґрунтовна робота Володимира Чуйка [1, с. 8] «Потрібним бути рідному народу», критичні публікації в періодичних музичних і літературних виданнях. Його вірші покладали на музику Анатолій Горчинський, Олександр Морозов, Олександр Білаш, Леонід Попернацький, Микола Свидюк, Анатолій Матвійчук,

Олександр Бурмицький, Олег Марцинківський, Микола Збарацький, Анатолій Сердюк, Анатолій Лаврінчук, Анатолій Кобзар та багато інших. Як запевняє поет, він не складає пісень – пише тільки вірші: «Я – просто поет. Спеціально так званих текстів для пісень я не пишу. І на замовлення не пишу. Композитори читають мої публікації, щось в них знаходять, і з'являється те диво, яке називається піснею» [1, с. 4].

Мета статті. Проаналізувати поетичні твори Миколи Лукова з точки зору використання автором засобів поезики й мелодійності. Дослідити поезику митця в аспекті її ідейно-тематичної багатогранності та унікального художнього мислення поета.

Виклад основного матеріалу. Творчість Миколи Лукова позначена невидимим, але надзвичайно глибоким пафосом, що, у поєднанні із

значним впливом фольклору, виокремлює його з-посеред багатьох інших його сучасників. Ще у 1986 році в передмові до збірки поезій Миколи Лукова «Поезії» видатний поет-шістдесятник Борис Олійник сказав про нього: «Микола Луків – один із найпопулярніших поетів сучасної України. У багатій поліфонії сучасної української поезії голос цього митця звучить по-особливому зворушливо, чисто й виразно. Гостре відчуття часу, вміння доступно й художньо переконливо говорити про найголовніше, найсокровенніше, відома народну етику й мораль, конкретна життєва основа й пісенний лад багатьох його творів принесли поетові заслужене визнання й завоювали гідне місце під читацьким сонцем. Кращі поезії Миколи Лукова стали хрестоматійними. Пісні, написані на його слова, звучать не тільки по всій Україні, їх можна почути скрізь, де живуть наші земляки, – від країв слов'янського світу до Канади, США й Австралії» [2, с. 7].

Нині Микола Луків – заслужений діяч мистецтв України, академік Української екологічної академії наук автор близько тридцяти поетичних збірок, серед яких найвідоміші – «Ріка» (1973), «Шлях» (1976), «Політ» (1979), «Весняні дощі» (1981), «Отча земля» (1983), «Кущ осінньої калини» (1985), «Поезії» (1986), «Право на пам'ять» (1987), «Стрибок з парашутом» (1990), «Мелодії для матері і коханої» (1991), «Росте черешня в мамі на городі» (1994), «Не повертайтеся на круги своя» (1998), «Сади цвітуть під небесами» (1998), «Балада про брата» (2005), «Моя Україна» (2007), «Росте черешня в мамі на городі» (2015) та ін.

Очолюючи понад двадцять років всеукраїнський літературно-художній та суспільно-політичний журнал «Дніпро», Микола Луків на його сторінках благословив творчий шлях десятків молодих авторів, які нині стали справжньою окрасою сучасної вітчизняної літератури.

Біографічний метод дослідження у даному випадку дуже доречний. Народився поет 1949 року у селі Куманівцях Хмельницького району на Вінничині, найперші художні образи та поетичні ритми відобразилися на папері ще на шкільній лаві, поетичний хист розвинувся під час навчання у Немирівському педагогічному училищі імені Марка Вовчка. Вже найранніші поезії зразу засвідчили яскраве обдарування юнака, його єдність з рідною землею, її народом та історією. Вірші молодого на перший погляд ніби прості, безхитрісні, але разом з тим у них чаїться така глибока таїна художньої правди, щирості і любові, що вони полонять, заворожують і хвилюють й через десятки літ.

Образ рідного подільського села переростає у творчості Миколи Лукова у образ України – всеохоплюючий, найголовніший у його поезиці. Неможливо абстрагувати її від теми Вітчизни, що виражається у багатстві неповторних художніх модифікацій: образності, ритміці, інтонаційних структурах вірша. І хоч поет свідомо й послідовно уникає пафосних слів, кожна його пронизлива замальовка, кожен роздум чи просто лірична емоція дихає хвилюючим почуттям відданості рідному краю. Філософічність мислення у поєднанні з неповторним авторським світобаченням, відчуттям краси людської душі

відзначають вірші «Сади цвітуть під небесами», «Повний місяць за вікнами хати», «Нахилилась над водою гілка», «Досвітня птаха мене збудила», «Пригасле вогнище в долині», «Перецвітуть у лишні картоплі», «Рожева пелюстка з далекого саду», «Цілу ніч цвіркун сюрчить у домі», «Осінній день у золотій печалі». Біблійною простотою і мудрістю відлунюють у серці рядки:

*Через поле стежка до села,
А навколо – океан пшениці.
Добре йти з думками наодинці
У краю, де молодість пройшла,
Слухати перешуми зела,
Щебету пташиному радіти.
Ні за чим на світі не жаліти
І не мати ні до кого зла.
Жити просто, як живе бджола,
Що кружля невтомно над квітками,
Добувати хліб і сіль трудами
Й розуміти, що думки й діла
Мають бути із добром у згоді,
(«Як усе прекрасне у природі»)* [3, с. 253].

Зауважу, що сучасна літературна критика традиційно відносить Миколу Лукова до поетів ліриків і поетів-піснярів, у його творчому набутку чимало гнівних звинувачень та інвектив, які, хоч і писані впродовж усього творчого шляху митця, звучать напрочуд актуально:

*Все продається і купляється –
Од президентів до повій.
Немов минуле повертається
В краї розтерзаних надій.
Вертки прогнози возвишаються
На темноті й нужді людській.
І за лаштунками лишаються
Кординатори подій
(«Все продається і купляється»)* [3, с. 83].

Коли «вмирає і пісня, і мова, А як же без мови та пісні?», а предтечі мовчать – ані слова на лиховісні речі поета, поет мусить сам стати пророком, щоб будити совість і заснулий розум у своїх співвітчизників.

*Приглянься до облич, що мерехтять
На голубому тлі телекранів:
Чи риси їх тобі не воскресять
Катів твоїх колишніх і тиранів?
Чи серед тих, кому довірив ти
Свою судьбу у нелегку годину,
Нема таких, що люто, як хорти,
Готові розтерзати Україну?
(«Приглянься до облич, що мерехтять»)* [3, с. 79].

Василь Яременко згадує: «І тут ми зустрічаємося уже з поетом-громадянином, багатим душею і сповненим завзяття бути корисним своєму народу». На захист народу, в якого підступно забрали ідеали (ідеологію), підрубали родові коріння (позбавили національності), розікрали надбані пращурами, прадідами і дідами нашими багатства, грабують надра та приватизовують і перепродують те, що дано Богом для українського народу і тільки йому належного, намагаються перетворити Божий дар – землю в товар, якого всілякі покидьки не виробляли і ніколи не обробляли, підступом присвоїли право розпоряджатися тим, що їм не належить, – інвективи поета Лукова, і набувають вони публіцистичної, ідеологічної, політичної гостроти. Він не називає поіменно тих, хто щоденно із телекранів наса-

джує брехню, демагогію, підступність, але ми їх знаємо вже настільки добре, що при появі їхній у телепросторі миттєво вимикаємо телевізор. Жорстокий і несправедливий світ – першопричина філософії поета. Його філософське credo – не убити, зрадити, купити, нажити дармовий багриш, а щоб словом рідним:

Будить добро понад Дніпром

І не дозволить на руїну

Перетворити Україну. [3, с. 253].

Дніпро – один з найулюбленіших образів поета. Дніпро Славутич у Миколи Лукова – найпотужніший, найбагатоплановіший символ України, Звідси – багатоаспектність його художніх інтерпретацій та смислової експресії. В ліриці Миколи Лукова немає особистого – найінтимніші почуття поета дивовижним чином набувають соціальної значущості, потужного художнього узагальнення, стають оспівуванням не просто краси рідної землі, а й вираженням високої ідеї духовності українського народу («Я вірю в народ, що живе на Дніпрі, У сили його нездоланні» наголошує поет [3, с. 33].

Про вічність і незнищенність дніпровської краси і сили, тісний зв'язок минулого України з її майбутнім йдеться у вірші «Тиха осіння пора» («В древній задумі гора / В небо зведеться билинне, І понад плесом Дніпра / Чайка у вічність полине» [4, с. 34]. Дніпро у Миколи Лукова – не тільки символ вічності нашого народу, а й символ його краси і сили, незнищенної космічної величі.

Поїзди прокричать і затихнуть,

М'яко вляжеться ніч у степах.

Як дитина, засне Україна

У садах, у зірках, в колосках.

Буде тихо на серці і в слові,

Срібно буде од місячних злив,

будуть діти рости із любові,

Як діди і батьки їх росли.

А зірки вибухатимуть в простір,

І летітимуть в світ літаки,

І тектиме Дніпро у віки

Величаво й могутньо, як досі

(«Поїзди прокричать і затихнуть») [3, с. 245].

«Я тільки мить в твоїй судьбі / І в долі України» скаже поет у вірші «Прийду на сповідь до Дніпра» [3, с. 245], і це не сприйметься ані пафосно, ані декларативно.

Ще одна тема, котра наскрізно освячує поезію Миколи Лукова і звучить, що не раз відзначали дослідники і шанувальники творчості поета, це – тема Другої світової війни. Вірші Миколи Лукова звучали навіть з найвищих трибун Європи. Зокрема у своєму виступі на сесії Парламентської асамблеї Ради Європи віце-президент цієї авторитетної міжнародної організації поет-академік Борис Олійник, відзначаючи неоціненний і, на жаль, недооцінений європейським співтовариством внесок України в розгром гітлерівського фашизму і величезні втрати, яких зазнав наш народ в роки Другої світової війни, процитував вірш Миколи Лукова «День Перемоги». Присутніх у залі парламентаріїв буквально приголомшили рефренові рядки процитованого вірша:

Половина села гуляє,

Половина в землі лежить.

Цей вірш варто процитувати повністю, адже він – квінтесенція поезики Миколи Лукова, один

з найяскравіших зразків його неповторної поетичної палітри та його естетичних принципів, а саме: фольклорність, символізм, емоційна насиченість образного мислення, що проявляється у вмінні передати через нібито буденні образи ту величезну душевну напругу, у якій злилися воєдино радість і трагедія нашого народу, оту, що тільки й можна передати поезією.

ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ

Радіола у клубі грає,

У танку і старі й малі.

Половина села гуляє,

Половина лежить в землі.

Вітер Вічний вогонь гойдає.

І речаль. І пісні. І сміх.

Всіх полеглих ніхто не знає.

Поминають – усіх.

Перемога ціни не має.

Різні долі. Вона – одна.

Але час таки віддає

Рідні лиця та імена.

Покоління нове зростає.

Мирна й чиста над низ блакить.

Половина села гуляє,

Половина в землі лежить [3, с. 224].

Війну Микола Луків зображує крізь призму особистих страждань.. Батько поета пройшов війну від першого до останнього дня, був контужений, звідав пекло фашистських концтаборів. Образ батька, який «рідко співав, говорив небагато, / Спочивав від роботи хіба що на свято» [2, с. 54], неказанно прикрасивши своїм «неповторно-журливим» голосом життєвий ранок майбутнього поета («І коли пережите берусь оглядати, / Небагато хорошего можу згадати. / Та щоразу зринає у пам'яті в мене / Повоєнне дитинство, голodne й злиденне. / І над ним тихим леготом пісня витає, / Хоч давно уже батька на світі немає» [2, с. 51], постає у ліриці Миколи Лукова образом правди і чесності, великого страдника, котрий разом з усім українським народом сприйняв і подолав нелюдські муки за визволення рідної землі від фашистської нечисті. Батько, який, як і багато справжніх фронтовиків, не любив хизуватися своїми бойовими нагородами на військових парадах, але суворо і гордо навчав сина шанувати пам'ять полеглих, уберіг майбутнього поета від псевдопафосних рядків про війну.

Поетове світосприйняття наскрізь народне. Про пісенно-фольклорну символіку символіку Миколи Лукова уже написано чимало досліджень. Зокрема, Василь Яременко наголошує на її високоморальній основі: «Пісенна творчість Миколи Лукова, хоче того поет чи ні, протистоїть сьогодні тому естрадному шоу-бізнесу, що заповнив сцену і несе несмак, бездуховність, всляко усуває молодь від громадянської активності. Не «тексти», а справжні поезії творить Микола Луків, не «композиції», а чудові мелодії на вірші поета творять композитори, тому і включають їх до свого репертуару десятки кращих виконавців. Його творчість сьогодні протистоїть тому примітиву, що за державної підтримки культивують численні так звані «творчі колективи». У цьому, на мою думку, громадянське значення поетичної творчості Миколи Лукова». Таки не випадково більше 300 його текстів покладено на музику і навіть були опубліковані в окремій збірці «Величальна Україна» (2004).

Висновки і пропозиції. Як зазначає А. Сердюк у своєму дослідженні «Поетика пісень Миколи Лукова», «Серед поезій М. Лукова увагу композиторів привертають вірші соціально-філософського та патріотичного звучання, твори про Україну, її долю та, мабуть, найбільше – вірші про матір. Ця тема стала золотим лейтмотивом, основою духовного й поетичного світу творчості Миколи Лукова. Сам поет неодноразово зауважував, що текстів пісень на прохання композиторів ніколи не писав: «Я – просто поет. Спеціально так званих текстів для пісень я не пишу. І на замовлення не пишу. Композитори читають мої публікації, щось в них знаходять, і з'являється те диво, яке називається піснею» [5, с. 4]. Поет розмірковує: «Я зазвичай писав, не думаючи, що колись мої вірші стануть піснями. Просто висловлював себе, ділився зі своїми читачами духовним досвідом. Виявляється, душа

моя схожа чимось на душі інших людей, і тому, певне, ці вірші люди сприймали, як власні думки й переживання» [5, с. 6].

Загальнонародне визнання поетичної творчості Миколи Лукова, що стали уже набуттям фольклору, їх нев'януча популярність – найпромовистіше свідчення вічності його поезії, адже у світі мистецтва немає нічого міцнішого і надійнішого за народну любов. Сучасно – позачасово, промовисто – афористично і звучать слова поета:

*Далекий вогник в полі край села
Посеред ночі тлі, мов жарина.
І мимоволі в темряві людина
Іде на поклик світла і тепла.
Поезіє, на світі стільки зла,
Такі хиткі надії на грядущє!
Даруй же людям слово невмируще
І не жалій ні світла, ні тепла...*

Список літератури:

1. Корнійчук В. Микола Луків: «Я жодного рядка не написав на замовлення». *Українська музична газета*. 1999. № 2. С. 4–8.
2. Луків М. Матері залишаються з нами : поезії. Кременчук : ПОЛІКОМ, 1999. 80 с.
3. Луків М. Моя Україна: поезії. Київ : Дніпро, 2007. 502 с.
4. Кугай Ю. Урок літератури рідного краю за творчістю Миколи Луківа. *Методичний пошук учителя-словесника : до 100-річ. ювілею Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського* / заг. ред. О.М. Куцевол; упоряд. Л.І. Федчук. Вінниця, 2011. Вип. 3. С. 215–219.
5. Луків М. Доля і час: вірші та поема. Київ : Дніпро, 2002. 367 с.
6. Дем'яненко В. «Росте черешня в мамі на городі...»: [про Миколу Лукова]. *Прибуз. новини*. 2014. 6 лют. С. 5.

References:

1. Korniiichuk, V. (1999). Mykola Lukiv: «Ia zhodnoho riadka ne napysav na zamovlennia» [Mykola Lukiv: «I did not write any lines to order»]. *Ukrainian music newspaper*, no. 2, pp. 4–8. (in Ukrainian)
2. Lukiv, M. (1999). *Materi zalyshaiutsia z namy: poezii* [Mothers stay with us: poetry]. Kremenchuk: POLIKOM, 80 p. (in Ukrainian)
3. Lukiv, M. (2007). *Moia Ukraina: poezii* [My Ukraine: poetry]. Kyiv: Dnipro, 502 p. (in Ukrainian)
4. Kuhai, Yu. (2011). Urok literatury ridnoho kraiu za tvorchistiu Mykoly Lukiva [The lesson of literature of the native land by the work of Mykola Lukiv]. *Metodychnyi poshuk uchytelia-slovesnyka: do 100-rich. yuvileiu Vinnyts. derzh. ped. un-tu im. Mykhaila Kotsiubynskoho* / ed. O.M. Kutsevol; uporiad. L.I. Fedchuk [Methodological search for a vocabulary teacher: up to 100 years anniversary of Vinnytsia State Pedagogical University named by M. Kotsiubynskiy]. Vinnytsia, vol. 3, pp. 215–219. (in Ukrainian)
5. Lukiv, M. (2002). *Dolia i chas: virshi ta poema* [Fate and Time: Poems and Poem]. Kyiv: Dnipro, 367 p. (in Ukrainian)
6. Demianenko, V. (2014). «Roste chereshnia v mamy na horodi...»: pro Mykolu Lukova [«Cherries grow in moms in the garden...»: about N. Lukov]. *Buggy news*, 6th of February, p. 5. (in Ukrainian)